

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง "สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านประเภทของสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศและกระบวนการใช้สารนิเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษา

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากร มี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นตัวอย่างที่ใช้ในการทำแบบสอบถามจำนวน 36 โรงเรียน จำนวน 342 คน กลุ่มที่ 2 เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสังเกตการสอน เป็นตัวอย่างประชากรในกลุ่มที่ 1 จำนวน 8 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสังเกตจำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสังเกต

แบบสอบถาม ถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการใช้
สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นแบบ
สอบถามเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check-List) ถามเกี่ยวกับสถานการณ์
ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating-Scale) ถาม
เกี่ยวกับการสภาพการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน
คือ

- 2.1 การใช้ประเภทของสารนิเทศ
- 2.2 การใช้แหล่งสารนิเทศ
- 2.3 กระบวนการใช้สารนิเทศ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating-Scale) ถาม
เกี่ยวกับปัญหาการใช้สารนิเทศ ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- 3.1 ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของสารนิเทศ
- 3.2 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศ
- 3.3 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ถามเกี่ยวกับ
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ

แบบสังเกต ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตการใช้สารนิเทศ ในการสอนสังคมศึกษาของครู
สังคมศึกษาชั้น 1 ชุด ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตให้สอดคล้องกับแบบสอบถามเพื่อทำการเก็บข้อมูล
โดยการสังเกตการสอนตามสภาพจริงของครูสังคมศึกษาในชั้นเรียน โดยแบ่งแบบสังเกตเป็น
2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประเภทของสารนิเทศ

ส่วนที่ 2 กระบวนการใช้สารนิเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ไปส่งที่โรงเรียนจำนวน 36 โรงเรียนด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามที่รับคืนมามีจำนวน 342 ฉบับ จากที่ส่งไป 360 ฉบับ แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาเป็นร้อยละ 95.0

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการใช้สารนิเทศ ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในชั้นเรียนจริง โดยสังเกตครูสังคมศึกษา จำนวน 8 คน คนละ 3 ครั้งอย่างต่อเนื่อง รวมการสังเกตทั้งหมดจำนวน 24 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สถานภาพ ของครูสังคมศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าจำนวนและค่าร้อยละ (Percentage)
2. สภาพการใช้ประเภทของสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ กระบวนการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยิมเลขคณิต

(Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation)

3. ปัญหาการใช้ประเภทของสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ กระบวนการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การใช้ประเภทของสารนิเทศ ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าจำนวนและค่าร้อยละ (Percentage)

2. กระบวนการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าจำนวนและค่าร้อยละ (Percentage)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสังเกตในรูปของตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาเป็นข้อมูลแบบเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี นำเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยแยกกล่าวเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุมากกว่า 35 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอนสังคมศึกษามากกว่า 15 ปี ครูส่วนมากทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. การใช้สารนิเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์

โดยส่วนรวม ครูสังคัมศึกษาใช้สารนิเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์ในการสอนสังคัมศึกษาน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดครุสังคัมศึกษาใช้หนังสือเรียนวิชาสังคัมศึกษาในการสอนมากที่สุด

สำหรับสารนิเทศประเภทหนังสืออ่านประกอบ ตำราวิชาสังคัมศึกษาของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ หนังสือคู่มือหลักสูตร หนังสือพิมพ์ วารสาร สารคดี ครุสังคัมศึกษาใช้ในการสอนมาก

ส่วนสารนิเทศ ประเภทหนังสืออ้างอิง จุลสาร นวนิยาย เรื่องสั้น ผลงานวิจัยและกฤตภาค ครุสังคัมศึกษาใช้ในการสอนน้อย

3. การใช้สารนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์

โดยส่วนรวมครุสังคัมศึกษาใช้สารนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ในการสอนวิชาสังคัมศึกษาน้อย เพื่อพิจารณารายละเอียดครุสังคัมศึกษา ใช้แผนที่ รูปภาพ รายการวิทยุ ประกอบการสอนมาก แต่สไลด์ วิดิทัศน์ (วิดีโอเทป) เทปบันทึกเสียงรายการโทรทัศน์ แผนภูมิ หุ่นจำลองของตัวอย่าง ครุสังคัมศึกษาใช้น้อย

สภาพของการใช้ประเภทของสารนิเทศ ปรากฏดังนี้

ประเภทของสารนิเทศที่ครุสังคัมศึกษาใช้ประกอบการสอนมากที่สุด คือ หนังสือเรียน

ประเภทของสารนิเทศที่ครุสังคัมศึกษาใช้มาก คือ หนังสืออ่านประกอบหนังสือคู่มือหลักสูตร หนังสือพิมพ์ แผนที่ ตำราวิชาสังคัมศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ รูปภาพ วารสาร รายการวิทยุ สารคดี

ประเภทของสารนิเทศที่ครุสังคัมศึกษาใช้น้อย คือ นวนิยาย เรื่องสั้น ผลงานการวิจัย เทปบันทึกเสียง จุลสาร ของตัวอย่าง แผนภูมิ หนังสืออ้างอิง เทป วิดิทัศน์ (วิดีโอเทป) หุ่นจำลอง สไลด์ กฤตภาค รายการโทรทัศน์

4. การใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียน

โดยส่วนรวม ครุสังคัมศึกษาใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนในการสอนสังคัมศึกษามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแหล่งสารนิเทศในโรงเรียนที่ครุสังคัมศึกษาใช้มาก

คือ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดสังคมศึกษา หรือหมวดวิชาสารนิเทศส่วนตัว ห้องโสตทัศนอุปกรณ์

5. การใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียน

โดยส่วนรวม ครูสังคมศึกษาใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนน้อยเมื่อพิจารณารายละเอียด ครูสังคมศึกษาใช้หอสมุดแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันประชากรศาสตร์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ห้องสมุดประชาชน สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดเฉพาะ เช่น ห้องสมุดของธนาคาร อเมอริกาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแคนาดาศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น้อยทุกข้อ

สภาพของการใช้แหล่งสารนิเทศ ปรากฏดังนี้

แหล่งสารนิเทศที่ครูสังคมศึกษาใช้ประกอบการสอนมาก คือ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดสังคมหรือหมวดวิชา สารนิเทศส่วนตัว ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ แหล่งสารนิเทศที่ครูสังคมศึกษาใช้ประกอบการสอนน้อย คือ แคนาดาศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อเมอริกาศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะ สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดประชาชน สำนักงานสถิติแห่งชาติ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย สถาบันประชากรศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ

6. กระบวนการใช้สารนิเทศ

6.1 จุดประสงค์ในการนำสารนิเทศมาใช้

โดยส่วนรวม จุดประสงค์ในการนำสารนิเทศมาใช้ ของครูสังคมศึกษาใช้มากเมื่อพิจารณารายละเอียด จุดประสงค์ที่ใช้มาก เพื่อศึกษาค้นคว้าความรู้ ประกอบการวางแผนการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดกับบทเรียน เพื่อศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองทางวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเป็นตัวอย่างของบทเรียน เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เพื่อเสริมความเข้าใจระหว่างทฤษฎีกับสภาพที่เป็นจริง

6.2 การใช้สารนิเทศในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

โดยส่วนรวม ครูสังคัมศึกษาใช้สารนิเทศในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนในการสอนวิชาสังคัมศึกษามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด วิธีใช้สารนิเทศของครูสังคัมศึกษา ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนวิธีที่ใช้มาก ได้แก่ ครุนำมาเสนอในชั้นเรียน แล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครุนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนสรุป ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูซักถามและให้นักเรียนตอบ ครุนำเสนอในชั้นเรียนแล้วครูเป็นผู้สรุปให้นักเรียนฟัง ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูสรุปให้ฟัง ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้เพื่อนนักเรียนถามและตอบกันเอง ครุนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนถามโดยให้เพื่อนนักเรียนตอบ

ส่วนวิธีที่ครุนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูให้นักเรียนถาม

ครูเป็นผู้ตอบปัญหาใช้น้อย

6.3 การใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอน

โดยส่วนรวม ครูสังคัมศึกษาใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอนวิชาสังคัมศึกษามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด วิธีใช้สารนิเทศประกอบการสอนของครูสังคัมศึกษาในชั้นดำเนินการสอน วิธีที่ใช้มาก ได้แก่ ใช้ในลักษณะของการให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่มีในบทเรียน เป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายหรือบรรยายแต่ละบทเรียน ครูใช้เสนอเนื้อหาสาระของบทเรียนแต่ละบทเรียน ครูตั้งคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วให้นักเรียนตอบ ครูเป็นผู้สรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ ครูให้นักเรียนเสนอแนวทางการแก้ปัญหาจากสารนิเทศที่ได้รับ ให้นักเรียนบันทึกย่อหรือคัดลอกข้อความที่สำคัญ ๆ จากสารนิเทศที่ใช้ ครูให้นักเรียนคิดวิเคราะห์หรือวิจารณ์เองจากสารนิเทศที่ใช้ ครูคิดวิเคราะห์หรือวิจารณ์จากสารนิเทศที่ใช้ให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนอภิปรายกันเองจากสารนิเทศที่ใช้ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้ แล้วเพื่อนนักเรียนช่วยกันตอบ

ส่วนวิธีที่ครูให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วครู

ตอบคำถามวิธีนี้ใช้น้อย

6.4 การใช้สารนิเทศในชั้นสรุปและประเมินผล

โดยส่วนรวม ครูสังคมนาวิชาใช้สารนิเทศในชั้นสรุปและประเมินผลมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด วิธีการใช้สารนิเทศประกอบการสอนของครูสังคมนาวิชาในชั้นสรุปและประเมินผล วิธีที่ใช้มาก ได้แก่ การจัดป้ายนิเทศ เป็นตัวกำหนดปัญหาประกอบการประเมินผล เป็นตัวเฉลยปัญหาในการประเมินผล

สภาพของกระบวนการใช้สารนิเทศ ปรากฏดังนี้

กระบวนการใช้สารนิเทศของครูสังคมนาวิชาที่มีการใช้มาก คือ เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ประกอบการวางแผนการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดกับบทเรียน ใช้ในลักษณะของการให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่มีในบทเรียน เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในการพัฒนาตนเองทางวิชาการและวิชาชีพ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเพื่อเป็นตัวอย่างของบทเรียน เป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายหรือการบรรยายแต่ละบทเรียน ครูใช้เสนอเนื้อหาสาระของบทเรียนแต่ละบทเรียน เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เพื่อเสริมความเข้าใจระหว่างทฤษฎีกับสภาพที่เป็นจริง การจัดป้ายนิเทศ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนสรุป ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูสรุปให้ฟัง ครูตั้งคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วให้นักเรียนตอบ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูเป็นผู้สรุปให้นักเรียนฟัง ครูเป็นผู้สรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนสรุป ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ ครูให้นักเรียนเสนอแนวทางการแก้ปัญหาจากสารนิเทศที่ได้รับ ให้นักเรียนบันทึกย่อหรือคัดลอกข้อความที่สำคัญจากสารนิเทศที่ใช้ ครูให้นักเรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์เองจากสารนิเทศที่ใช้ ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูสรุปให้ฟัง ครูคิดวิเคราะห์วิจารณ์จากสารนิเทศที่ใช้ให้นักเรียนฟัง ท่านใช้สารนิเทศเป็นตัวกำหนดปัญหาประกอบการประเมินผล ท่านใช้สารนิเทศเป็นตัวเฉลยปัญหาในการประเมินผล ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้เพื่อนนักเรียนถามตอบกันเอง ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนถามโดยให้เพื่อนนักเรียนตอบ ให้นักเรียนอภิปรายกันเองจากสารนิเทศที่ใช้ ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วเพื่อนนักเรียนช่วยกันตอบ

กระบวนการใช้สารนิเทศของครูสังคัมศึกษาที่มีการใช้น้อย คือ ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วครูตอบคำถาม ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้ว ครูให้นักเรียนถามครูเป็นผู้ตอบปัญหา

7. ปัญหาการใช้สารนิเทศ

7.1 ปัญหาเกี่ยวกับสารนิเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์

โดยส่วนรวม ปัญหาการใช้สิ่งตีพิมพ์ในการสอนวิชาสังคัมศึกษาของครูสังคัมศึกษามีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด ครูที่ปัญหามากในเรื่องการจัดหาหรือรับสารนิเทศใหม่ ๆ ซ้ำมาก มีปริมาณไม่พอต่อการใช้ สารนิเทศที่มีอยู่ไม่ทันสมัย สารนิเทศที่มีอยู่ไม่รับต่อเนื่องกัน ชนิดของสารนิเทศที่มีอยู่ ไม่ตรงกับสายวิชาที่สอน

7.2 ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์

โดยส่วนรวม ปัญหาการใช้สิ่งไม่ตีพิมพ์ในการสอนวิชาสังคัมศึกษาของครูสังคัมศึกษามีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดครูมีปัญหามาก ในเรื่องมีปริมาณไม่พอต่อการใช้ สารนิเทศที่มีอยู่ไม่ทันสมัย สารนิเทศที่มีอยู่ไม่รับต่อเนื่องกัน ชนิดของสารนิเทศไม่ตรงกับสายวิชาที่สอน สื่อไม่ตีพิมพ์ที่มีอยู่คุณภาพไม่ดี

ปัญหาการใช้ประเภทของสารนิเทศ ปรากฏดังนี้

ครูสังคัมศึกษามีปัญหามากในการใช้ประเภทของสารนิเทศ คือ มีปริมาณไม่พอต่อการใช้ การจัดหาหรือรับสารนิเทศใหม่ ๆ ซ้ำมาก สารนิเทศที่มีอยู่ไม่ทันสมัย สารนิเทศที่มีอยู่ไม่รับต่อเนื่องกัน ชนิดของสารนิเทศที่มีอยู่ไม่ตรงกับสายวิชาที่สอน สิ่งไม่ตีพิมพ์ที่มีอยู่คุณภาพไม่ดี ชนิดของสารนิเทศที่มีอยู่ไม่ตรงกับสายวิชาที่สอน

7.3 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียน

โดยส่วนรวม ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนของครูสังคัมศึกษา มีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด ครูมีปัญหามากในเรื่องโรงเรียนไม่ได้จัดให้มีการบริการระหว่างแหล่งนอกโรงเรียน ไม่มีสารนิเทศไว้บริการอย่างเพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศที่ต้องการค้นหาสารนิเทศที่ต้องการไม่พบ ระเบียบต่าง ๆ มีวิธีการยุ่งยากเกินไป การจัดเก็บสารนิเทศไม่เป็นหมวดหมู่

7.4 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียน

โดยส่วนรวม ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนของครูสังคมศึกษา มีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด ครูมีปัญหามากในเรื่องแหล่งสารนิเทศอยู่ไกล ทำให้ไม่สะดวกหรือเสียเวลามากในการไปรับบริการ แหล่งสารนิเทศขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ครูไม่รู้จักและใช้บริการน้อย ระเบียบการติดต่อต่าง ๆ มีวิธีการยุ่งยากเกินไป โรงเรียนไม่ได้จัดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศไว้สำหรับครูช่วงระยะเวลาของการให้ยืมสารนิเทศสิ้นเกินไปไม่สอดคล้องกับเวลาของการใช้ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับแหล่งนอกโรงเรียนที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศที่ต้องการ

ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศ ปราบกฏดังนี้

ครูสังคมศึกษามีปัญหามากในการใช้แหล่งสารนิเทศ คือ แหล่งสารนิเทศอยู่ไกลทำให้ไม่สะดวกหรือเสียเวลามากในการไปรับบริการ แหล่งสารนิเทศขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ครูไม่รู้จักและใช้บริการน้อย โรงเรียนไม่ได้จัดให้มีการบริการระหว่างแหล่งนอกโรงเรียน ระเบียบการติดต่อต่าง ๆ มีวิธีการยุ่งยากเกินไป โรงเรียนไม่ได้จัดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศไว้สำหรับครู ไม่มีสารนิเทศไว้บริการอย่างเพียงพอ ช่วงระยะเวลาของการให้ยืมสารนิเทศสิ้นเกินไปไม่สอดคล้องกับเวลาของการใช้ ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศที่ต้องการ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับแหล่งนอกโรงเรียนที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศที่ต้องการ ค้นหาสารนิเทศที่ต้องการไม่พบ การจัดเก็บสารนิเทศไม่เป็นหมวดหมู่

7.5 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ

โดยส่วนรวม พบว่า ปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษามีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด ครูมีปัญหามาก ในเรื่องสภาพของห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สารนิเทศบางประเภท ไม่มีความรู้ทางภาษาต่างประเทศเพียงพอที่จะอ่านตำราหรือบทความภาษาอังกฤษ มีชั่วโมงสอนมาก ไม่มีเวลาในการค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน โดยใช้สารนิเทศที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน เพราะทำงานด้านอื่นด้วย การใช้สารนิเทศประกอบการสอน ทำให้ต้องใช้เวลาในการสอนมากกว่าปกติ ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ

ส่วนปัญหาในเรื่องไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือการร่วมมือจาก การบริการที่โรงเรียนจัดให้ ไม่มีเวลาในการติดตามชมรายการความรู้ทางโทรทัศน์หรือฟังวิทยุ ไม่ทราบวิธีการค้นหาสารนิเทศที่ต้องการ สารนิเทศที่มีอยู่ยากเกินกว่าที่ครูจะทำความเข้าใจได้ นั้นเป็นปัญหาน้อย

8. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศของกลุ่ม ประชากรครูสังกัดมศศึกษา จำนวน 31 คน จึงระบุนวามถี่ไว้ดังนี้

1. ครูอาจารย์ ควรให้สารนิเทศให้ตรงกับเนื้อหาวิชาในบทเรียน เหมาะสมกับเวลาและผู้เรียน (4 คน)
2. ครูอาจารย์ ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา เพื่อ พิจารณาเลือกใช้สารนิเทศที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้รวดเร็ว (3 คน)
3. ครูอาจารย์ ควรมีการเตรียมและทดลองใช้สารนิเทศให้พร้อม ทุกครั้งก่อนนำไปใช้สอน เพื่อให้การใช้สารนิเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและน่าสนใจ (2 คน)
4. ครูอาจารย์ ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิด ความคิด หรือมีส่วนร่วมในการใช้สารนิเทศให้มากที่สุด (2 คน)
5. ควรมีการจัดกิจกรรม เช่น การอบรม การแนะนำหรือคู่มือ การใช้สารนิเทศประกอบการเรียนการสอน (5 คน)
6. แหล่งบริการสารนิเทศ ทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ควรมีการประชาสัมพันธ์ การบริการสารนิเทศให้ครูอาจารย์ได้ทราบ (2 คน)
7. โรงเรียนควรจัดห้องเฉพาะหรือศูนย์วิชาสังกัดมศศึกษา เพื่อจัด เก็บและใช้สารนิเทศโดยเฉพาะ เพื่อสะดวกในการค้นหาและการใช้สารนิเทศ (9 คน)
8. ควรจัดเวลาการสอนของครูเป็นสองคาบติดต่อกัน (2 คน)
9. ครูอาจารย์ควรใช้สารนิเทศที่ทันสมัยเข้ากับสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์ปัจจุบัน และเลือกใช้สารนิเทศที่สามารถทดแทนกันได้ (2 คน)

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต แบ่งออกเป็น

1. การใช้ประเภทของสารนิเทศ

การใช้ประเภทของสารนิเทศในการสอนสังคมศึกษา สังเกตพบว่า ประเภทที่ใช้มากที่สุด คือ หนังสือเรียน รองลงมา ได้แก่ แผนที่ แผ่นโปรงใส ประเภทของสารนิเทศที่ครูสังคมศึกษาใช้น้อย ได้แก่ ตำราวิชาการ สไลด์ และแถบวิดิทัศน์ ส่วนประเภทของสารนิเทศที่ไม่ได้ใช้เลย ได้แก่ หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม คู่มือครู นิตยสาร กฤตภาค แผนสถิติ ภาพชุด ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ แผ่นเสียง ชุดการสอน ตู้ดนตรีทัศน์ ของตัวอย่าง เทปบันทึกเสียง แถบวิดิทัศน์ สื่อสารนิเทศย่อส่วน สื่อโทรคมนาคม

2. การใช้สารนิเทศในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

การใช้สารนิเทศ ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนของครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ สังเกตพบว่า วิธีที่ใช้มาก คือ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียน แล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียน แล้วให้เพื่อนนักเรียนถามและตอบกันเอง และครูที่สั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียน แล้วครูซักถามและให้นักเรียนตอบ วิธีที่ใช้น้อย ได้แก่ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูเป็นผู้สรุปให้นักเรียนฟัง ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูให้นักเรียนถามครูเป็นผู้ตอบปัญหา ครูนำเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนถามโดยให้เพื่อนนักเรียนตอบ ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนสรุป ครูสั่งให้นักเรียนหามาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูสรุปให้ฟัง

3. การใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอน

การใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอนของครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่พบว่า วิธีการใช้สารนิเทศที่ใช้มาก คือ ครูใช้เสนอเนื้อหาสาระของบทเรียนแต่ละบทเรียน และใช้ในลักษณะของการให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่มีในบทเรียนรองลงมา เป็นตัวอย่าง ประกอบอธิบายหรือการบรรยายแต่ละบทเรียน และครูตั้งคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วให้นักเรียนตอบ ที่ใช้น้อย ได้แก่ ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วเพื่อนนักเรียนช่วยกันตอบ วิธีที่ครูไม่ได้ใช้ ได้แก่ ครูเป็นผู้สรุปเนื้อหาสาระจากสารนิเทศที่ใช้ ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วครูตอบคำถาม ให้นักเรียนอภิปรายกันเองจากสารนิเทศที่ใช้ ให้นักเรียนบันทึกย่อหรือคัดลอกข้อความที่สำคัญ ๆ จาก

สารนิเทศที่ใช้ ครูวิเคราะห์วิจารณ์จากสารนิเทศที่ใช้ให้นักเรียนฟัง ครูให้นักเรียนเสนอ
แนวทางการแก้ปัญหาจากสารนิเทศที่ใช้

4. การใช้สารนิเทศในชั้นสรุปและประเมินผล

การใช้สารนิเทศในชั้นสรุปและประเมินผลของครูสังคมศึกษา
ส่วนใหญ่สังเกตพบว่า วิธีที่ใช้มากคือ ใช้สารนิเทศเป็นตัวกำหนดปัญหาประกอบการประเมินผล
รองลงมาใช้สารนิเทศเป็นตัวเฉลยปัญหาในการประเมินผลและการจัดป้ายนิเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง "สภาพ และปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคม-
ศึกษาของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยยึดผลการวิจัยจาก
แบบสอบถาม และแบบสังเกตบางส่วนเป็นหลัก ประกอบในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านสภาพการใช้สารนิเทศของครูสังคมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูสังคมศึกษาใช้สารนิเทศประเภทสื่อสิ่ง
พิมพ์และสื่อไม่ตีพิมพ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษาน้อย และเมื่อแยกพิจารณาการใช้ประเภทของ
สารนิเทศ พบว่า

สารนิเทศ ประเภทสิ่งตีพิมพ์ที่ครูสังคมศึกษาใช้มากที่สุด คือ หนังสือเรียน ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะหนังสือเรียนเป็นสารนิเทศที่อยู่ใกล้ตัวครูมากที่สุด และเป็นสารนิเทศตามคำสั่ง
ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดหนังสือเรียนและหนังสือเรียนมีเนื้อหาสาระตรงตาม
หลักสูตร ครูจึงใช้หนังสือเรียนประกอบการสอนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
ประเทือง ฉายาทับ (2533 : 106) มาลี เสงี่ยมศักดิ์ (2532 : 23) ภาวิตา หาญวัฒนกุล
(2530 : 124) ที่พบว่าครูโรงเรียนมัธยมศึกษาใช้และต้องการหนังสือเรียนมากที่สุด และ
สอดคล้องกับผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ด จี ซัมเมอร์ (Edward G. Summer 1983 : 78) พบว่า
สารนิเทศที่อยู่ใกล้ตัวสามารถใช้ได้อย่างสะดวก และได้รับการใช้มากที่สุดของนักการศึกษา คือ
หนังสือ ส่วนสารนิเทศประเภทหนังสืออ่านประกอบ คู่มือหลักสูตร หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาสังคมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีเนื้อหา

กว้าง ครูจึงต้องใช้สารนิเทศที่นอกเหนือไปจากหนังสือเรียน เช่น ใช้หนังสือพิมพ์และวารสาร เพราะหนังสือพิมพ์และวารสารมีสาระคุณค่าในการให้ข้อเท็จจริงที่ทันต่อเหตุการณ์ทั้งทวีเคราะห์ต่าง ๆ และหนังสือพิมพ์ยังให้ข่าวสารที่รวดเร็วมาก สำหรับตำราของมหาวิทยาลัยที่ครูใช้มาก เพราะมีเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการทันสมัยและเชื่อถือได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี อนันตศิริ (2533 : 229-230) พบว่า อาจารย์ทุกคนใช้ตำราวิทยาลัย วารสารวิชาการ และหนังสือพิมพ์มาก ส่วนสารนิเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ครูสังคัมศึกษาใช้น้อย ได้แก่ หนังสืออ้างอิง จุลสารนวนิยาย เรื่องสั้น ผลงานวิจัยและกฤตภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครุมีภาระหน้าที่ในการสอนมาก และจากสภาพที่เป็นจริงครูยังมีหน้าที่อื่นได้รับมอบหมายให้ทำนอกเหนือจากงานสอน ประกอบกับสารนิเทศเหล่านี้เป็นสารนิเทศที่ห้องสมุดโรงเรียนจัดหาไว้ในปริมาณที่น้อยมาก ไม่เพียงพอกับความต้องการ และสารนิเทศบางประเภท เช่น ผลงานวิจัยจะไม่มีในห้องสมุดโรงเรียน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูใช้น้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศาสตราจารย์ จิตนะ (2528 : 85) พบว่า ครูสังคัมศึกษาใช้สื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหนังสือพิมพ์ในการเรียนการสอนนาน ๆ ครั้ง และประเทือง ฉายาทับ (2533 : 86) พบว่า ครูภาษาไทย ใช้นวนิยาย สารคดี เรื่องสั้น จุลสาร และผลงานวิจัยประกอบการสอนน้อยที่สุด

ส่วนสารนิเทศ ประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ที่ครูสังคัมศึกษาใช้มาก คือ รูปภาพแผนที่ แผ่นโปรงใส และรายการวิทยุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสารนิเทศเป็นสื่อการสอนวิชาสังคัมศึกษาได้ดี เป็นวัสดุที่อยู่ในประเภทสื่อราคาเยาว์ และครูสามารถแสวงหาหรือจัดทำเองได้ง่าย ใช้สะดวก และประหยัด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชนาพร เขาวรัตน์ (2530 : 130) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษาต้องการใช้รูปภาพ แผนที่ประกอบการสอนมาก รองลงมาคือ ใช้แผ่นโปรงใส พรทิพย์ บัญชรเทวกุล (2527 : 75) ที่พบว่าครูสังคัมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใช้แผนที่ แผนที่ กราฟ สถิติในระดับมาก และรอยเดือน สุภาพ (2529 : 97) ที่พบว่าครูสังคัมศึกษา ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องมือมาก คือ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะประกอบแผ่นใส ส่วนสารนิเทศประเภทสไลด์ แถบวิดีโอ (วิดีโอเทป) เทปบันทึกเสียงรายการโทรทัศน์ แผนภูมิ หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง ครูใช้น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อสารนิเทศเหล่านี้มีอยู่ใกล้ตัวครูที่จะหยิบมาใช้เป็นวัสดุประเภทราคาแพง และขาดความชำนาญในการใช้ และสภาพของห้องเรียนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ คือ ต้องมีห้องที่เหมาะสมกับการใช้สารนิเทศประเภทเหล่านี้โดยเฉพาะ

2. ด้านสภาพการใช้แหล่งสารนิเทศ

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูสังคัมศึกษาใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนมาก แต่ใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนน้อย และเมื่อแยกพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้แหล่งสารนิเทศพบว่า

ครูสังคัมศึกษาใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนมากทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นแหล่งที่อยู่ใกล้ตัว สามารถใช้บริการได้สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของจอห์น มาร์ติน (John Martyn 1974 : 9) ที่พบว่า ผู้ใช้สารนิเทศนิยมใช้แหล่งสารนิเทศที่เข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรีย์ บุนงามงคล (2528 : 165) ปราณี สารมาศ (2530 : 57) กาญจนา พุทธิมนต์ (2530 : 92) ที่พบว่า คณะจารย์ใช้บริการห้องสมุดมากที่สุดและครูใช้ห้องสมุดโรงเรียนและหมวดวิชามาก และครุณี หาดวงตา (2529 : 116) ที่พบว่าครูหัวหน้าหมวดวิชาส่วนมากใช้ห้องสมุดโรงเรียน สาเหตุสำคัญที่ใช้ คือ เรื่องความสะดวกในการเดินทางมาใช้

ส่วนแหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนที่งานวิจัยนี้พบว่า ครูสังคัมศึกษาใช้น้อยทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ครูจะไปใช้แหล่งสารนิเทศเหล่านี้ในช่วงวันเวลาราชการครูประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาสอนประกอบกับครูที่มีชั่วโมงสอนมาก ต้องอยู่ในโรงเรียนตลอดวัน และปัญหาการคมนาคมไม่สะดวกในปัจจุบัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนน้อย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประวิทย์ อัครโสภณ (2523 : 73) ประเทือง ฉายาทับ (2533 : 107) ที่พบว่า ครูใช้หอสมุดแห่งชาติ และแหล่งความรู้อื่น ๆ น้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยของวรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2525 : บทคัดย่อ) และชินโรศ สุภาลัย (2529 : 136) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษามีปัญหามากที่สุดเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนเรื่อง มีเวลาจำกัดในการออกไปใช้แหล่งวิชาการของชุมชน

3. ด้านสภาพการใช้สารนิเทศในกระบวนการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูสังคัมศึกษาใช้สารนิเทศในกระบวนการเรียนการสอนมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายละเอียดในด้านต่าง ๆ การใช้สารนิเทศ พบว่า

3.1 ด้านจุดประสงค์ของการใช้สารนิเทศมากทุกประเด็น ประเด็นที่พบและนำมาอภิปราย คือ เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ประกอบการวางแผนการเรียนการสอนทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวางแผนการเรียนการสอนถือเป็นพฤติกรรมเบื้องต้น ที่จะนำเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวางแผนการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน แม้ครูจะมีประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลานานปี แต่สิ่งที่สอนอาจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นครูจะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องทันสมัย สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2533 : 38) กล่าวว่า การวางแผนการสอนของครูเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการทำกิจกรรมใด ๆ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ถ้าต้องการประสิทธิภาพก็ควรมีการคิดล่วงหน้าว่าจะทำอะไรก่อนหลัง แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ หากมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี ก็จะทำให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3.2 การใช้สารนิเทศในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ประเด็นที่พบ และเห็นควรนำมาอภิปราย คือ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสุนันท์ ปีทมาคม (2531 : 5-6) เรื่อง การใช้สื่อในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ว่าเป็นขั้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนที่กำลังจะเรียน ฉะนั้นการใช้สื่อจึงไม่เน้นเนื้อหาที่เจาะลึกแต่เป็นสื่อแสดงถึงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เคยแสดงแล้วในครั้งก่อน ๆ เทคนิคในช่วงนี้อาจเป็นลักษณะบอกปัญหา เพื่อให้คิดและสื่อที่ใช้ในขั้นนี้ต้องง่ายต่อการนำเสนอและใช้เวลาสั้น ที่นิยมใช้คือ ผู้สอนเป็นผู้นำเข้าสู่บทเรียนเอง สื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ แผนภูมิ บัตรคำ เป็นต้น

3.3 การใช้สารนิเทศขั้นดำเนินการสอน ประเด็นที่พบและนำมาอภิปรายได้แก่ ครูใช้ในลักษณะของการให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่มีในบทเรียนเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย หรือบรรยายแต่ละบทเรียน ครูใช้เสนอเนื้อหาสาระบทเรียนแต่ละบทเรียน จะเห็นว่าวิธีที่ครูใช้สารนิเทศมาประกอบการเรียนการสอน ครูยังคงมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป้าหมายของการเรียนการสอนอยู่ที่ความรู้ ประกอบกับสารนิเทศ คือ แก่นหรือเนื้อหาที่เป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้เรื่องราวทั่วไป และความรู้ทางวิชาการ (แมนมาส ขวลิต, 2532 : 5) ดังนั้น การสอนของครูจึงเน้นการให้ข้อมูลและเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรุง สุขเกษม (2530 : 60) และธิดา สำราญเกษ (2529 : 90) ที่พบว่า พฤติกรรมการสอนครูสังคมนาศึกษาส่วนมากสอนโดย

วิธีบรรยายข้อความจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ดังนั้น หนังสือเรียนจึงเป็นสารนิเทศที่ได้รับ
การใช้จากครูมากที่สุด แม้ปัจจุบันนี้ครูสังคมศึกษาจะได้ใช้สารนิเทศในการสอนมาก แต่ต้องมี
การปรับปรุงประการหนึ่ง คือ เกี่ยวกับวิธีการสอนของครูซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการ
พัฒนาการเรียนการสอน คือ ครูต้องพยายามหาทักษะการสอนใหม่ ๆ มาใช้ให้มากยิ่งขึ้น ดังที่
ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2525 : 48) กล่าวว่า "ครูจะหยุดนิ่งไม่ได้ต้องพยายามศึกษาและปรับปรุง
พฤติกรรมการสอนของตนเองอยู่เสมอจึงจะประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตนเองได้ สำหรับ
วิธีที่ครูใช้น้อยมีเพียงประเด็นเดียว คือ ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้ว ครูตอบ
คำถาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูต้องการจะพัฒนาความคิดของนักเรียน จึงใช้คำถามถามให้
นักเรียนตอบมากกว่าที่จะให้นักเรียนถามครู แล้วครูเป็นผู้ตอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย
ชีวปรีชา และกมล กุประเสริฐ (2525 : 25) ที่ว่า ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเพื่อ
ประโยชน์ประการหนึ่ง คือ ฝึกให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ

สำหรับวิธีที่ให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วครูตอบคำถาม และ
ครูนำมาเสนอในชั้นเรียนแล้วครูให้นักเรียนถามครูเป็นผู้ตอบปัญหานั้นเป็นกระบวนการใช้
สารนิเทศที่ครูสังคมศึกษาใช้น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูจะช่วยพัฒนาระดับการใช้ความคิดของ
นักเรียนด้วยการใช้คำถาม ดังนั้นครูจึงหลีกเลี่ยงที่จะเป็นผู้ตอบคำถามเสียเอง เพราะถ้าครูตอบ
คำถามเองอาจจะปิดโอกาสการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของนักเรียน

3.4 การใช้สารนิเทศในขั้นสรุปและประเมินผล วิธีที่ครูใช้มาก ได้แก่ การจัด
ป้ายนิเทศเป็นตัวกำหนดปัญหาประกอบการประเมินผล และเป็นตัวเฉลยปัญหาในการประเมินผล
สอดคล้องกับคำแนะนำของ ลีวีวรรณ ศรีพหล (2526 : 77) ว่า กิจกรรมขั้นสรุปหรือกิจกรรม
ขั้นส่งท้ายบทเรียนนั้น ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญ เพราะเป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ
สรุปสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วทั้งหมด และสามารถนำสิ่งที่สรุปได้หรือความรู้นั้นไปใช้ได้ ในอีกสถานการณ์
หนึ่ง กิจกรรมที่ใช้สรุปบทเรียน เช่น การเล่นเกม การจัดป้ายนิเทศ หรือการจัดนิทรรศการ
เป็นต้น

4. ปัญหาการใช้สารนิเทศ

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูสังคมนศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมนศึกษา และเมื่อแยกพิจารณาปัญหา พบว่า

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของสารนิเทศที่เป็นสิ่งตีพิมพ์และสิ่งไม่ตีพิมพ์ มีประเด็นปัญหาที่ตรงกัน คือ มีปริมาณไม่พอกับการใช้ สารนิเทศที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปมีงบประมาณน้อย มีนักเรียนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ปริมาณของสอดคล้องกับผลการวิจัยของวันทนา พานุกัต (2531 : 73) ที่พบว่าปัญหาที่อาจารย์ประสบมาก คือ การมีสารนิเทศจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการใช้ การรับสารนิเทศใหม่ ๆ ข้าม มีสารนิเทศประกอบการสอนรายวิชาต่าง ๆ ไม่เพียงพอ และผลการวิจัยของเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 116) ปราณี สารมาศ (2530 : 57) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย ขาดแคลนสื่อการสอนด้านโสตทัศนศึกษา เช่น สไลด์ เทป ภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนมีประเด็นปัญหาที่พบที่น่าจะสังเกต คือ โรงเรียนไม่ได้จัดให้มีการบริการระหว่างแหล่งนอกโรงเรียนไม่มีสารนิเทศไว้บริการอย่างเพียงพอและไม่มีเจ้าหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศที่ต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการเกี่ยวกับสารนิเทศในโรงเรียนต้องมียางสอนและงานในหน้าที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหน้าที่หลัก ประกอบกับการให้ความสำคัญความชอบพิจารณาจากงานสอนเป็นหลัก ดังนั้น เจ้าหน้าที่จึงมุ่งงานสอนมากกว่างานในหน้าที่หลัก ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่จึงไม่มีเวลาที่จะจัดให้มีการติดต่อบริการระหว่างแหล่งนอกโรงเรียนได้ หรือช่วยบริการสืบค้นสารนิเทศให้แก่ครูได้ สำหรับประเด็นปัญหาที่พบว่า ไม่มีสารนิเทศไว้บริการอย่างเพียงพอ นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล เอกพจน์เมธี (2530 : 76) ที่พบว่าปัญหาการใช้ห้องสมุดประกอบการเรียนวิชาสังคมนศึกษา คือ วารสารที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด บทความจากวารสารที่ค้นได้ไม่พอประกอบการเขียนรายงานหรืออภิปราย วารสารที่ต้องการมีแต่ไม่ครบทุกฉบับ วารสารภาษาไทยไม่เพียงพอกับความต้องการ

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ ประเด็นที่พบว่าเป็นปัจจัยของปัญหา คือ สภาพของห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สารนิเทศบางประเภทครูไม่มีความรู้ทางภาษา

ต่างประเทศเพียงพอที่จะอ่านตำราหรือบทความภาษาอังกฤษ มีชั่วโมงสอนมากไม่มีเวลาในการค้นคว้าเพิ่มเติม ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ สภาพของห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สารนิเทศบางประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องเรียนขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน เช่น แฉกติดภาพหรือรับภาพและแสงสว่างมีมาก จึงเป็นปัญหาของครูในหลาย ๆ โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรทิพย์ บัญชรเทวกุล (2527 : 75) เขาวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2529 : 116) และชิโนรส สุภาลัย (2529 : 136) พบว่าสภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อการสอนประเภท เครื่องฉายและเครื่องเสียง ส่วนประเด็นปัญหาที่พบว่า ไม่มีความรู้ทางภาษาต่างประเทศเพียงพอที่จะอ่านตำราหรือบทความภาษาอังกฤษนั้น พิจารณาได้ว่าครูแก้ปัญหานี้ได้โดยการใช้สารนิเทศที่เป็นภาษาไทยแทนได้ เพราะพบว่าครูมีความต้องการและใช้สิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาไทยมาก ดังพบ จากผลการวิจัยของ ตรุณี หาดวงตา (2529 : 116) และนฤมล เอกพจน์เมธี (2530 : 76) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้สิ่งพิมพ์วิชาการที่เป็นหนังสือภาษาไทยมาก ส่วนหนังสือหรือวารสารภาษาอังกฤษมีการใช้น้อย ทำให้วารสารภาษาไทยไม่เพียงพอกับความต้องการ ปัญหาอีกประเด็นที่งานวิจัยนี้พบคือ ครูมีชั่วโมงมากไม่มีเวลาในการค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของวิรัช กลิ่นสุบรรณ (2530 : 116) พเยาว์ ไวยโรจน์ (2530 : 84) และ ปราณี สารมาศ (2530 : 59) ที่พบว่า ครูมีชั่วโมงสอนมากจึงไม่มีเวลาไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำหรับผู้บริหาร

- 1.1 ควรมีการสนับสนุนให้หมวดสังคมศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ มีสถานที่จัดเก็บและบริการสารนิเทศโดยเฉพาะ โดยส่งเสริมในการจัดตั้งศูนย์สังคมศึกษา
- 1.2 ควรส่งเสริมให้ครูได้ใช้สารนิเทศใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์โดยส่งเสริมให้มีการจัดซื้อ จัดสารนิเทศในทุก ๆ ด้านมาไว้บริการแก่ครู

- 1.3 ควรส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมสัมมนา เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะสารนิเทศเกี่ยวกับสื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ
- 1.4 ควรนำเทคโนโลยีมาใช้บริการสารนิเทศเพื่อให้ครูได้รับความสะดวกในการใช้และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.5 ควรจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการใช้สารนิเทศในการเรียนการสอน
2. สำหรับครูผู้สอน
 - 2.1 ครูควรเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2 ครูควรใช้เทคนิคการสอนสังคมศึกษาหลาย ๆ วิธีที่เอื้อต่อการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นการสอนแบบสืบสวน
 - 2.3 ครูควรนำสารนิเทศประเภทต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะมากที่สุด
 - 2.4 ครูควรมีความสามารถเลือกสารนิเทศที่ใช้ทดแทนกันได้ เมื่อมีปัญหาขาดแคลน
 - 2.5 ควรแนะนำนักเรียนให้รู้วิธีใช้สารนิเทศ
3. สำหรับบรรณารักษ์โรงเรียนและเจ้าหน้าที่สื่อทัศนูปกรณ์
 - 3.1 ควรจัดหา แนะนำ หรือประชาสัมพันธ์สารนิเทศใหม่ ๆ
 - 3.2 ควรเสนอผู้บริหารโรงเรียนให้จัดงบประมาณ เพื่อการจัดหาสารนิเทศไว้บริการแก่ครูให้เพียงพอและจัดหาเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอรูปของการเรียนการสอน โดยการใช้สารนิเทศประกอบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะแก่นักเรียน
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปแบบของสารนิเทศที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน